

Київський університет імені Бориса Грінченка
Факультет права та міжнародних відносин
Кафедра публічного та приватного права

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

Олексій ЖИЛЬЦОВ «
01» 09 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**Цивільне та сімейне право:
Змістовий модуль «Сімейне право»**

для студентів

спеціальності	081 Право
освітнього рівня	першого (бакалаврського)
освітньої програми	081.00.01 Право

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554
Начальник відділу
моніторингу якості освіти
Протокол № 1334/20

(підпис) (прізвище, ініціали)
« » 2020 р.

Київ – 2020

Розробники:

Резнік Юлія Степанівна, доцент кафедри публічного та приватного права Факультету права та міжнародних відносин Київського університету імені Бориса Грінченка.

Викладачі:

Резнік Юлія Степанівна, доцент кафедри публічного та приватного права Факультету права та міжнародних відносин Київського університету імені Бориса Грінченка.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри публічного та приватного права Факультету права та міжнародних відносин
Протокол від «26» серпня 2020 року № 1

Завідувач кафедри публічного та приватного права (Лілія ОРЕЛ)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми 081.00.01 Право 2020 р.

Гарант освітньої програми (Наталія СЕРГІЄНКО)

Робочу програму перевірено 2020 р.

Заступник декана (Анфіса НАШИНЕЦЬ-НАУМОВА)

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (_____). «__» _____ 20__ р., протокол №__

на 20__/20__ н.р. _____ (_____). «__» _____ 20__ р., протокол №__

на 20__/20__ н.р. _____ (_____). «__» _____ 20__ р., протокол №__

на 20__/20__ н.р. _____ (_____). «__» _____ 20__ р., протокол №__

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Цивільне та сімейне право		
<i>Вид дисципліни</i>	обов'язкова	
<i>Мова викладання, навчання та оцінювання</i>	українська	
<i>Загальний обсяг кредитів / годин</i>	13 / 390	
<i>Курс</i>	2	2
<i>Семестр</i>	3,4	3,4
<i>Кількість змістових модулів з розподілом</i>	2	
<i>Обсяг кредитів</i>	13	13
<i>Обсяг годин, в тому числі:</i>	390	390
<i>Аудиторні</i>	182	52
<i>Модульний контроль</i>	26	-
<i>Семестровий контроль</i>	30	-
<i>Самостійна робота</i>	152	338
<i>Форма семестрового контролю</i>	Екзамен	Екзамен
Змістовий модуль «Сімейне право»		
<i>Курс</i>	2	2
<i>Семестр</i>	3	3
<i>Обсяг кредитів</i>	3	3
<i>Обсяг годин, в тому числі:</i>	90	90
<i>Аудиторні</i>	42	12
<i>Модульний контроль</i>	6	
<i>Семестровий контроль</i>	5	
<i>Самостійна робота</i>	37	78
<i>Форма семестрового контролю</i>	-	-

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення дисципліни „Сімейне право” є набуття студентами не лише відповідного рівня юридичного мислення, але й формування їх професійної ментальності та належної правової культури, закладення стійких психологічних стереотипів щодо безумовного дотримання вимог законодавства, захисту законних прав та інтересів учасників цивільних правовідносин.

Завдання: Беручи до уваги значимість сімейного права, а також зважаючи на предмет і методи правового регулювання майнових та особистих немайнових сімейних правовідносин, завданням вивчення сімейного права (на основі всіх доступних форм і засобів навчання) є: забезпечити повноцінне оволодіння студентами основних теоретичних положень з усіх правових інститутів сімейного права та нормативно-правовою базою; сформувати розуміння і вміння орієнтуватися у законодавчій базі; навчити студентів професійно грамотно і адекватно

застосовувати чинне законодавство, що регулює розглядувану систему суспільних відносин; сформувати у них необхідні організаційні та вольові навички щодо впливу засобами правового характеру на регулювання зазначених відносин.

Завдання навчальної дисципліни передбачають формування наступних компетентностей:

Загальні компетентності (ЗК) –

ЗК-2. Здатність застосовувати знання в професійній діяльності у стандартних та окремих нестандартних ситуаціях.

ЗК-3. Уміння планувати і організувати свою професійну діяльність.

ЗК-4. Знання і розуміння предмета та характеру професійної діяльності, природи етичних стандартів та здатність діяти на їх основі.

ЗК-5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово, добре володіти правничою термінологією.

ЗК-8. Здатність проведення досліджень, уміння грамотно і точно формулювати та висловлювати свої позиції, належним чином їх обґрунтовувати, брати участь в аргументованій професійній дискусії.

ЗК-9. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК-10. Здатність бути критичним і самокритичним, визнавати та виправляти власні помилки.

ЗК-11. Вміння працювати самостійно, проявляти добросовісність, дисциплінованість, пунктуальність та відповідальність, а також працювати у команді колег за фахом.

ЗК-13. Цінування та повага різноманітності і мультикультурності.

Фахові компетентності спеціальності (ФК) –

ФК-3. Знання стандартів правничої професії.

ФК-8. Знання засад і доктрин національного права, а також змісту правових інститутів таких фундаментальних галузей права, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, трудове право, кримінальне і кримінальне процесуальне право.

ФК-9. Навички реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.

ФК-10. Уміння застосувати знання у практичній діяльності при моделюванні правових ситуацій.

ФК-11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.

ФК-12. Здатність аналізувати правові проблеми та формувати правові позиції.

ФК-13. Здатність застосовувати юридичну аргументацію.

ФК-14. Здатність виявляти проблеми правового регулювання і пропонувати способи їх вирішення, включаючи подолання юридичної невизначеності.

ФК-15. Навички логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

ФК-16. Навички консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації.

ФК-17. Навички самостійної підготовки проектів актів правозастосування.

ФК-18. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності.

Робота в Центрі практичної юриспруденції

Під час занять в Центрі з дисципліни «Сімейне право» кожен студент має бути готовим викласти свої міркування з обговорюваних питань і аргументовано відстоювати свою позицію, яка містить аналіз вимог чинного законодавства, науково-методичної літератури, розумну

критику, вміння поєднувати теоретичний матеріал з практичною діяльністю працівників юридичної сфери.

Обговорення питань теми може відбуватися у різних формах: співбесіди, загальної дискусії, вирішення практичних професійних ситуацій.

Метою занять в Центрі є засвоєння студентами теоретичних знань у сфері правового регулювання сімейних відносин та набуття практичних навичок для вирішення конкретних юридичних ситуацій. Під час їх проведення студенти повинні:

- самостійно аналізувати сімейно-правові явища;
- надавати консультації з сімейно-правових питань;
- розв'язувати практичні завдання, що виникають при застосуванні норм права до конкретних практичних ситуацій та складати відповідні документи.

3. Результати навчання за дисципліною

Студент має знати та розуміти, вміти:

СГ-1. Визначати вагомість та переконливість аргументів в оцінці заздалегідь невідомих умов та обставин

СГ-2. Здійснювати синтез відповідних концепцій і доктринальних положень публічної політики у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання

СГ-4. Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми

СГ-5. Давати короткий висновок щодо окремих проблем з достатньою обґрунтованістю

СГ-6. Оцінювати недоліки і переваги аргументів, аналізуючи відому проблему

ДН-1. Узгоджувати план власного дослідження і самостійно формувати матеріали за визначеними джерелами

ДН-2. Використовувати різноманітні інформаційні джерела для засвоєння складних питань з певної теми

К-1. Вільно володіти письмовою та усною державною мовою, правильно вживаючи правничу термінологію

К-2. Викладати матеріал з певної проблематики таким чином, щоб розкрити зміст основних питань

ПС-1. Належно використовувати цифрову і статистичну інформацію, отриману з першоджерел та вторинних джерел для своєї професійної діяльності

ПС-2. Вільно використовувати для професійної діяльності доступні інформаційні технології і бази даних

ПС-3. Користуватися комп'ютерними програмами у межах стандартного програмного забезпечення з використанням електронних таблиць, графіків та інших можливостей

ПС-4. Працювати в групі як учасник, формуючи власний внесок у виконання завдань групи

ПР-1. Демонструвати знання і розуміння щодо визначення основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування національної правової системи

ПР-3. Демонструвати необхідні знання та розуміння суті та змісту основних правових інститутів та норм фундаментальних галузей права

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назви змістових модулів і тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт				
		Аудиторна				Самостійна
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	
Змістовий модуль 1. Загальні положення сімейного права. Шлюбні відносини.						
Тема 1. Вступ до сімейного права	4	2	1			1
Тема 2. Сімейні правовідносини.	3	1	1			1
Тема 3. Укладення шлюбу	3	1	1			1
Тема 4. Особисті немайнові правовідносини подружжя.	3	1	1			1
Тема 5. Правовий режим майна подружжя.	3	1	1			1
Тема 6. Правовідносини подружжя з приводу утримання	4	1	1			2
Тема 7. Шлюбний договір.	13	1		2		10
Тема 8. Припинення шлюбу.	4	1		2		1
Тема 9. Недійсність шлюбу	5	1		2		2
Модульний контроль	2					
Разом	44	10	6	6		20
Змістовий модуль 2. Правовідносини батьків, дітей, інших членів сім'ї та родичів. Влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.						
Тема 10. Підстави виникнення правовідносин між батьками та дітьми.	4	1		2		1
Тема 11. Особисті немайнові правовідносини батьків, дітей, інших членів сім'ї та родичів.	3	1		1		1
Тема 12. Правовідносини між батьками та дітьми з приводу майна.	4	1	1	1		1
Тема 13. Правовідносини батьків, дітей, інших членів сім'ї та родичів з приводу утримання.	4	1	1	1		1
Тема 14. Загальні положення про влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Усиновлення	4	1	1	1		1
Тема 15. Опіка та піклування над дітьми. Патронат над дітьми.	14	1	1	2		10
Тема 16. Сімейні правовідносини з іноземним елементом.	4			2		2
Модульний контроль	4					
Семестровий контроль	5					
Разом	46	6	4	10		17
Усього	90	16	10	16		37

Тематичний план для заочної форми навчання

Назви змістових модулів і тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт				
		Аудиторна				Самостійна
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	
Змістовий модуль 1. Загальні положення сімейного права. Шлюбні відносини.						
Тема 1. Вступ до сімейного права	5					5
Тема 2. Сімейні правовідносини.	7	1	1			5
Тема 3. Укладення шлюбу	5					5
Тема 4. Особисті немайнові правовідносини подружжя.	6	1				5
Тема 5. Правовий режим майна подружжя.	5					5
Тема 6. Правовідносини подружжя з приводу утримання	5					5
Тема 7. Шлюбний договір.	2		1			1
Тема 8. Припинення шлюбу.	2			1		1
Тема 9. Недійсність шлюбу	2			1		1
Разом	39	2	2	2		33
Змістовий модуль 2. Правовідносини батьків, дітей, інших членів сім'ї та родичів. Влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.						
Тема 10. Підстави виникнення правовідносин між батьками та дітьми.	7	1	1			5
Тема 11. Особисті немайнові правовідносини батьків, дітей, інших членів сім'ї та родичів.	5					5
Тема 12. Правовідносини між батьками та дітьми з приводу майна.	6	1				5
Тема 13. Правовідносини батьків, дітей, інших членів сім'ї та родичів з приводу утримання.	6		1			5
Тема 14. Загальні положення про влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Усиновлення	6			1		5
Тема 15. Опіка та піклування над дітьми. Патронат над дітьми.	16			1		15
Тема 16. Сімейні правовідносини з іноземним елементом.	5					5
Разом	51	2	2	2		45
Усього	90	4	4	4		78

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Загальні положення сімейного права

Тема 1. Вступ до сімейного права

Поняття сімейного права. Види сімейних правовідносин, що складають предмет сімейного права. Ознаки сімейних правовідносин. Метод сімейного права. Способи правового регулювання сімейних правовідносин.

Завдання правового регулювання сімейних правовідносин за Сімейним кодексом України. Принципи сімейного права. Функції сімейного права.

Джерела сімейного права. Конституція України як джерело сімейного права. Аналіз Сімейного Кодексу України. Правове регулювання сімейних правовідносин Цивільним кодексом України. Закони та підзаконні нормативно-правові акти. Договори у сімейному праві. Застосування звичаю у сімейному праві. Міжнародні договори та норми права іноземних держав як джерела сімейного права.

Аналогія закону і аналогія права у сімейному праві України. Система сімейного права. Взаємозв'язок сімейного права з іншими галузями права.

Тема 2. Сімейні правовідносини.

Поняття сімейних правовідносин. Поняття та ознаки сім'ї за Сімейним кодексом України. Право на сім'ю та його реалізація. Склад сімейних правовідносин. Суб'єкти сімейних правовідносин. сімейна правоздатність і дієздатність. Об'єкти сімейних правовідносин. Зміст сімейних правовідносин.

Підстави виникнення, зміни та припинення сімейних правовідносин. Види юридичних фактів. Споріднення та свояцтво як види юридичних фактів.

Суб'єктивне сімейне право та його реалізація. Суб'єктивний сімейний обов'язок та його здійснення. Способи захисту сімейних прав. Судовий захист. Самозахист. Захист сімейних прав органами опіки та піклування. Захист сімейних прав прокурором. Захист сімейних прав нотаріусом.

Строк у сімейному праві. Види строків. Позовна давність у сімейному праві.

Тема 3. Укладення шлюбу

Поняття шлюбу. Умови вступу до шлюбу. Особи, що не можуть перебувати у шлюбі між собою.

Порядок подання заяви про реєстрацію шлюбу. Правовідносини наречених. Державна реєстрація шлюбу. Час реєстрації шлюбу. Зміна часу реєстрації шлюбу. Місце реєстрації шлюбу. Зміна місця реєстрації шлюбу. Особливий порядок державної реєстрації шлюбу.

Тема 4. Особисті немайнові правовідносини подружжя.

Поняття і зміст особистих немайнових правовідносин подружжя. Особисті права подружжя. Особисті обов'язки подружжя. Правові проблеми забезпечення особистих немайнових прав подружжя

Тема 5. Правовий режим майна подружжя.

Право особистої приватної власності дружини та чоловіка. Спільне майно подружжя. Розпорядження майном, що є спільною сумісною власністю подружжя. Поділ спільного майна подружжя. Визначення розміру часток у спільному майні подружжя. Підстави відступлення від принципу рівності часток у спільному майні подружжя. Накладення стягнення на майно подружжя за борговими зобов'язаннями. Договори між подружжям з приводу майна.

Тема 6. Правовідносини подружжя з приводу утримання

Поняття аліментів. Особливості аліментних зобов'язань. Підстави виникнення аліментних зобов'язань. Право на утримання після розірвання шлюбу. Порядок надання утримання одному з подружжя. Визначення розміру аліментів одному з подружжя. Позбавлення або обмеження

строком права на утримання. Підстави припинення права на утримання. Договори між подружжям про утримання.

Тема 7. Шлюбний договір.

Поняття і правова природа шлюбного договору. Місце шлюбного договору в системі сімейно-правових договорів. Особливості шлюбного договору. Зміст шлюбного договору. Порядок укладення шлюбного договору. Форма шлюбного договору. Внесення змін до шлюбного договору. Припинення шлюбного договору.

Тема 8. Припинення шлюбу.

Підстави припинення шлюбу. Смерть особи або оголошення її померлою як підстава припинення шлюбу. Підстави і порядок розірвання шлюбу органами РАЦС. Підстави і порядок розірвання шлюбу судом. Обставини, при яких шлюб не може бути розірваний. Наслідки розірвання шлюбу. Поновлення шлюбу. Фіктивне розірвання шлюбу. Встановлення режиму окремого проживання подружжя.

Тема 9. Недійсність шлюбу

Поняття і підстави недійсності шлюбу. Види недійсних шлюбів. Абсолютно недійсні шлюби. Шлюби, що визнаються судом недійсними. Шлюби, що можуть бути визнані судом недійсними. Обставини, при яких шлюб не може бути визнаний недійсним. Перелік осіб, які мають право на звернення до суду з позовом про визнання шлюбу недійсним. Правові наслідки недійсності шлюбу для добросовісної особи. Правові наслідки недійсності шлюбу для недобросовісної особи.

Змістовий модуль 2. Правовідносини батьків, дітей, інших членів сім'ї та родичів. Влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Тема 10. Підстави виникнення правовідносин між батьками та дітьми.

Загальні підстави виникнення правовідносин між батьками та дітьми. Порядок реєстрації народження дитини. Визначення походження дитини від матері. Порядок реєстрації народження дитини, що народилася поза межами медичного закладу. Порядок реєстрації народження дитини, мати якої перебуває у виправно-трудоцій установі або слідчому ізоляторі. Порядок реєстрації народження знайденої дитини. Порядок реєстрації народження дитини у разі встановлення між подружжям режиму окремого проживання.

Визначення походження дитини, батьки якої перебувають у шлюбі між собою. Визначення походження дитини від батька у разі реєстрації повторного шлюбу її матір'ю. Реєстрація народження дитини у раз невизнання матір'ю батьківства свого чоловіка. Визначення походження дитини, що народилася в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій.

Визначення походження дитини, батьки якої не перебувають у шлюбі між собою. Визначення походження дитини за спільною заявою жінки та чоловіка. Реєстрація народження дитини за заявою матері. Визначення походження дитини за заявою чоловіка, який вважає себе батьком дитини. Встановлення батьківства в судовому порядку. Спір про батьківство між чоловіком матері дитини та особою, що вважає себе батьком дитини. Встановлення факту батьківства за рішенням суду. Визнання материнства за рішенням суду. Встановлення факту материнства за рішенням суду.

Запис про батьків дитини, якщо батьківство, материнство не встановлене.

Оспорювання батьківства. Оспорювання батьківства після смерті особи, що записана батьком дитини. Оспорювання матір'ю дитини батьківства свого чоловіка. Оспорювання материнства.

Тема 11. Особисті немайнові правовідносини батьків, дітей, інших членів сім'ї та родичів.

Особисті немайнові права та обов'язки батьків. Особисті права неповнолітніх батьків та їх реалізація. Права дітей. Обов'язок дітей піклуватися про батьків. Участь органів опіки та піклування у здійсненні особистих немайнових прав батьків та дітей.

Підстави позбавлення батьківських прав. Особи, що мають право на звернення до суду з позовом про позбавлення батьків батьківських прав. Правові наслідки позбавлення батьків батьківських прав. Влаштування дитини, батьки якої позбавлені батьківських прав. Порядок поновлення батьківських прав.

Особисті немайнові правовідносини інших членів сім'ї та родичів. Права баби, діда, прабаби, прадіда щодо виховання та захисту онуків, правнуків. Права братів та сестер на спілкування, виховання та захист. Права вітчима, мачухи на виховання та захист пасинка, падчерки. Права та обов'язки особи, що взяла дитину в сім'ю щодо її виховання. Обов'язки особи піклуватися про бабу, діда, прабабу, прадіда, вітчима, мачуху, а також тих, з ким вона проживала однією сім'єю.

Тема 12. Правовідносини між батьками та дітьми з приводу майна.

Правовий режим майна батьків та дітей. Спільна сумісна власність батьків та дітей. Індивідуальне майно дитини. Забезпечення житлових прав дитини. Управління батьками майном дитини. Правові обмеження дій батьків щодо майнових прав дитини.

Тема 13. Правовідносини батьків, дітей, інших членів сім'ї та родичів з приводу утримання.

Поняття і особливості аліментних зобов'язань. Способи виконання батьками обов'язку утримувати дитину. Визначення розміру аліментів. Умови зміни розміру аліментів. Контроль за цільовим витрачанням аліментів. Звільнення батьків від сплати аліментів. Припинення права на аліменти. Стягнення заборгованості за аліментами. Підстави звільнення від сплати заборгованості за аліментами. Обов'язок батьків утримувати повнолітніх дітей. Договори між батьками про утримання дитини.

Обов'язок повнолітніх дітей утримувати своїх непрацездатних батьків. Особливості утримання батьків повнолітніми дітьми. Визначення розміру аліментів на батьків. Звільнення дітей від обов'язку утримувати батьків.

Майнові правовідносини між іншими членами сім'ї та родичами. Відносини між дідом, бабою, прадідом, прабабою і онуками, правнуками по взаємному утриманню. Відносини між братами та сестрами по взаємному утриманню. Відносини між вітчимою, мачухою і пасинком, падчеркою по взаємному утриманню. Відносини між фактичним вихователем і вихованцем по взаємному утриманню.

Тема 14. Загальні положення про влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Усиновлення

Підстави та порядок набуття дитиною правового статусу сироти або такої, що позбавлена батьківського піклування. Тимчасове влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Притулок для дітей служби у справах дітей. Центр соціально-психологічної реабілітації дітей. Соціально-реабілітаційний центр (дитяче містечко). Заклади для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: будинок дитини системи охорони здоров'я, дитячий будинок та загальноосвітня школа-інтернат системи освіти; дитячий будинок-інтернат системи праці та соціальної політики. Органи опіки та піклування і їх повноваження щодо захисту прав дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Поняття усиновлення. Мета усиновлення. Діти, які підлягають усиновленню. Підстави для усиновлення дитини. Особи, які можуть бути усиновлювачами. Особи, які не можуть бути усиновлювачами. Особи, що мають переважне право на усиновлення. Згода осіб на усиновлення. Порядок ведення обліку дітей, що можуть бути усиновленими та кандидатів в усиновлювачі. Встановлення контакту з дитиною. Порядок розгляду справ про усиновлення. Правові наслідки усиновлення. Права та обов'язки усиновлювачів. Права усиновленої дитини.

Припинення усиновлення. Скасування усиновлення. Правові наслідки скасування усиновлення. Визнання усиновлення недійсним. Правові наслідки визнання усиновлення недійсним. Завдання та повноваження Державного Департаменту з усиновлення та захисту прав дитини.

Тема 15. Опіка та піклування над дітьми. Патронат над дітьми.

Підстави та порядок встановлення опіки та піклування над дітьми. Органи опіки та піклування та їх повноваження. Права та обов'язки опікунів, піклувальників. Права дитини, над якою встановлено опіку чи піклування. Звільнення опікуна, піклувальника від виконання своїх обов'язків. Припинення опіки та піклування. Опіка над майном дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Поняття та зміст договору про патронат. Порядок створення дитячих будинків сімейного типу. Обов'язки сторін за угодою про організацію діяльності дитячого будинку сімейного типу. Припинення угоди про організацію діяльності дитячого будинку сімейного типу.

Поняття прийомної сім'ї. Особи, які можуть бути прийомними батьками. Особи, які не можуть бути прийомними батьками. Порядок створення прийомної сім'ї. Права дітей, переданих на виховання у прийомну сім'ю. Обов'язки сторін за угодою про влаштування дітей на виховання та спільне проживання у прийомній сім'ї. Припинення угоди про влаштування дітей на виховання та спільне проживання у прийомній сім'ї.

Тема 16. Сімейні правовідносини з іноземним елементом.

Поняття сімейних правовідносин з іноземним елементом. Порядок реєстрації шлюбу між громадянами України і іноземними громадянами. Порядок реєстрації шлюбу між громадянами України, що перебувають за кордоном. Порядок реєстрації шлюбу між іноземними громадянами в Україні. Порядок розірвання шлюбу між громадянином України та іноземним громадянином. Порядок розірвання шлюбу між іноземцями, що перебувають в Україні. Порядок розірвання шлюбу між громадянами України, що перебувають за кордоном.

Порядок усиновлення дитини, що є громадянином України, але проживає за кордоном. Особливості усиновлення дитини, що є громадянином України іноземцем.

Встановлення опіки та піклування над дитиною, що є громадянином України, але проживає за її межами. Встановлення опіки та піклування над дитиною-іноземцем.

Застосування в Україні законів іноземних держав та міжнародних договорів.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

для денної форми навчання

№ з/п	Вид діяльності студента	Макс. кількість балів за одиницю	Змістовий Модуль 1		Змістовий Модуль 2	
			Кільк. одиниць	Макс. кількість	Кільк. одиниць	Макс. кількість
1	Відвідування лекцій	1	5	5	3	3
2	Відвідування семінарських занять	1	3	3	2	2
3	Відвідування практичних занять	1	3	3	5	5
4	Робота на практичному занятті	10	3	30	5	50
5	Робота на семінарському занятті	10	3	30	2	20
6	Виконання завдань для самостійної роботи	5	1	5	1	5
7	Виконання модульної роботи	25	1	25	2	50
	Разом	-	-	101		135
	Максимальна кількість балів:		236			
	Розрахунок коефіцієнта:		0,423			
	Підсумковий бал		100			

для заочної форми навчання

№ з/п	Вид діяльності студента	Макс. кількість балів за одиницю	Змістовий Модуль 1		Змістовий Модуль 2	
			Кільк. одиниць	Макс. кількість	Кільк. одиниць	Макс. кількість
1	Відвідування лекцій	1	1	1	1	1
2	Відвідування семінарських занять	1	1	1	1	1
3	Відвідування практичних занять	1	1	1	1	1
4	Робота на практичному занятті	10	1	10	1	10
5	Робота на семінарському занятті	10	1	10	1	10
6	Виконання завдань для самостійної роботи	5	1	5	1	5
	Разом	-	-	28		28
	Максимальна кількість балів:		56			
	Розрахунок коефіцієнта:		1,785			
	Підсумковий бал		100			

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії оцінювання

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання Змістовий модуль 1. Загальні положення сімейного права. Шлюбні відносини.

T1. Вступ до сімейного права.

1. Аналіз Сімейного Кодексу України.
2. Правове регулювання сімейних правовідносин Цивільним кодексом України.
3. Аналогія закону і аналогія права у сімейному праві України.

T2. Сімейні правовідносини.

1. Способи захисту сімейних прав.
2. Строк у сімейному праві. Види строків.

T3. Укладення шлюбу.

1. Правовідносини наречених.
2. Особливий порядок державної реєстрації шлюбу.

T4. Особисті немайнові правовідносини подружжя.

Правові проблеми забезпечення особистих немайнових прав подружжя

T5. Правовий режим майна подружжя.

1. Підстави відступлення від принципу рівності часток у спільному майні подружжя.
2. Накладення стягнення на майно подружжя за борговими зобов'язаннями.
3. Договори між подружжям з приводу майна.

T6. Правовідносини подружжя з приводу утримання.

1. Визначення розміру аліментів одному з подружжя.
2. Позбавлення або обмеження строком права на утримання.
3. Підстави припинення права на утримання.

T7. Шлюбний договір.

1. Внесення змін до шлюбного договору.
2. Припинення шлюбного договору.

T8. Припинення шлюбу.

1. Поновлення шлюбу.
2. Фіктивне розірвання шлюбу.
3. Встановлення режиму окремого проживання подружжя.

T9. Недійсність шлюбу.

1. Обставини, при яких шлюб не може бути визнаний недійсним.
2. Перелік осіб, які мають право на звернення до суду з позовом про визнання шлюбу недійсним.

Змістовий модуль 2. Правовідносини батьків, дітей, інших членів сім'ї та родичів. Влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

T10. Підстави виникнення правовідносин між батьками та дітьми.

1. Оспорювання батьківства.
2. Оспорювання батьківства після смерті особи, що записана батьком дитини.
3. Оспорювання матір'ю дитини батьківства свого чоловіка.
4. Оспорювання материнства.

T11. Особисті немайнові правовідносини батьків, дітей, інших членів сім'ї та родичів.

1. Участь органів опіки та піклування у здійсненні особистих немайнових прав батьків та дітей.
2. Порядок поновлення батьківських прав.
3. Обов'язки особи піклуватися про бабу, діда, прабабу, прадіда, вітчима, мачуху, а також тих, з ким вона проживала однією сім'єю.

T12. Правовідносини між батьками та дітьми з приводу майна.

1. Правові обмеження дій батьків щодо майнових прав дитини.

T13. Правовідносини батьків, дітей, інших членів сім'ї та родичів з приводу утримання.

1. Контроль за цільовим витрачанням аліментів.

2. Підстави звільнення від сплати заборгованості за аліментами.

3. Визначення розміру аліментів на батьків.

4. Звільнення дітей від обов'язку утримувати батьків.

T14. Загальні положення про влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Усиновлення.

1. Органи опіки та піклування і їх повноваження щодо захисту прав дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

2. Правові наслідки усиновлення.

3. Права та обов'язки усиновлювачів.

4. Права усиновленої дитини.

5. Правові наслідки визнання усиновлення недійсним.

6. Завдання та повноваження Державного Департаменту з усиновлення та захисту прав дитини.

T15. Опіка та піклування над дітьми. Патронат над дітьми.

1. Права дитини, над якою встановлено опіку чи піклування.

2. Звільнення опікуна, піклувальника від виконання своїх обов'язків.

3. Припинення угоди про організацію діяльності дитячого будинку сімейного типу.

4. Припинення угоди про влаштування дітей на виховання та спільне проживання у прийомній сім'ї.

T16. Сімейні правовідносини з іноземним елементом.

1. Встановлення опіки та піклування над дитиною, що є громадянином України, але проживає за її межами.

2. Встановлення опіки та піклування над дитиною-іноземцем.

3. Застосування в Україні законів іноземних держав та міжнародних договорів.

Завдання

- надати письмові відповіді на питання.

Критерії оцінювання

Бал	Критерій
5	студент засвоїв теоретичний матеріал, який винесений на самостійну роботу, застосування для оформлення результатів самостійної роботи не тільки рекомендованої, а й додаткової літератури та творчого підходу; чітке володіння понятійним апаратом, теорією; вміння використовувати їх для виконання конкретних практичних завдань, розв'язання ситуацій. Оформлення результатів самостійної роботи повинно бути логічним та послідовним.
4	студент засвоїв теоретичний матеріал з відповідної теми який винесений на самостійну роботу, та наявне вміння орієнтуватися в ньому, усвідомлене застосування знань для розв'язання практичних задач; за умови виконання всіх вимог, які передбачено для оцінки "5 балів", при наявності незначних помилок або не зовсім повних висновків за одержаними результатами. Оформлення виконаного завдання з самостійної роботи має бути послідовним.
3	студент не повністю засвоїв тему для самостійного опрацювання не досконало володіє основними поняттями та положеннями навчальної дисципліни, невпевнено орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, непереконливо відповідає, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність знань.
1-2	студент не опанував навчальний матеріал з відповідної теми для самостійного опрацювання, не знає основних понять і термінів наукової дисципліни, не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутнє наукове або логічне мислення.

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в письмовому вигляді з використанням різних завдань. Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу змістового модуля.

Критерії оцінювання

Бал	Критерії
24-25	Студент вирішив всі завдання абсолютно вірно і повно дав відповіді на питання як теоретичного, так і практичного характеру. Логічно і послідовно аргументував і виклав свою точку зору.
20-23	Студент вирішив завдання з 1 помилкою, відповідь на питання містить повне розгорнуте, правильне та обґрунтоване викладення матеріалу, допущено 2-3 помилки при вирішенні практичних завдань.
15-19	Студент правильно і повно вирішив більшість, але не всі завдання, відповідь на запитання є не повністю аргументованою; допускає незначні неточності
10-14	Студент правильно вирішив половину завдань; думка викладена з порушенням логіки подання матеріалу. Студент правильно вирішив ситуацію, проте не зовсім слушно аргументує її, або враховує не всі, а деякі умови ситуації. Вирішує декілька завдань поверхнево.
5-9	Студент вирішив трохи менше половини завдань; може дати визначення юридичного поняття. Відповідь на запитання дає неповно і поверхнево.
0-4	Студент не вирішив більшість завдань або вирішив неправильно; відповіді на питання є неповними; неправильно обґрунтовує своє рішення.

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Навчальні досягнення студентів з дисципліни оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок на семінарських заняттях та під час виконання самостійної роботи, розширення кількості підсумкових балів до 100.

Семестровий контроль знань студентів у формі екзамену з дисципліни «Цивільне та сімейне право» здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу змістових модулів: «Цивільне право», «Сімейне право».

6.5. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю

1. Поняття, предмет, метод та система сімейного права.
2. Принципи сімейного права.
3. Суб'єкти та об'єкти сімейних правовідносин.
4. Підстави виникнення сімейних правовідносин.
5. Родинні стосунки та їх юридичне значення.
6. Поняття шлюбу та сім'ї у сімейному праві України.
7. Умови вступу до шлюбу.
8. Перешкоди до укладення шлюбу.
9. Порядок укладення шлюбу.
10. Поняття та випадки припинення шлюбу.
11. Порядок розірвання шлюбу в державних органах ДДРАЦС у.
12. Розірвання шлюбу в судовому порядку.
13. Юридичні наслідки розірвання шлюбу.
14. Режим окремого проживання подружжя.
15. Поняття та підстави визнання шлюбу недійсним.
16. Порядок визнання шлюбу недійсним.
17. Правові наслідки визнання шлюбу недійсним.
18. Особисті немайнові права та обов'язки подружжя.
19. Правовий режим спільного майна подружжя.
20. Правовий режим роздільного майна подружжя.

21. Шлюбний договір.
22. Підстави визнання шлюбного договору недійсним.
23. Аліментні зобов'язання подружжя.
24. Припинення права одного з подружжя на утримання.
25. Визначення походження дитини.
26. Порядок встановлення батьківства.
27. Умови встановлення батьківства в судовому порядку.
28. Оспорювання батьківства, материнства.
29. Порядок реєстрації народження дитини.
30. Особисті немайнові права та обов'язки батьків і дітей по вихованню дітей.
31. Підстави та наслідки позбавлення батьківських прав.
32. Відібрання дітей без позбавлення батьківських прав.
33. Порядок поновлення в батьківських правах.
34. Вирішення спорів, пов'язаних з місцем проживання дітей.
35. Суть майнових правовідносин у сім'ї.
36. Права батьків та дітей на майно.
37. Умови стягнення аліментів на дітей.
38. Визначення заборгованості за аліментами.
39. Участь батьків у додаткових витратах на утримання дітей.
40. Обов'язки дітей щодо батьків.
41. Поняття та сутність усиновлення.
42. Умови, порядок та правові наслідки усиновлення.
43. Особи, які можуть бути усиновлювачами.
44. Особи, які можуть бути усиновлені.
45. Таємниця усиновлення.
46. Визнання усиновлення недійсним.
47. Скасування усиновлення.
48. Позбавлення усиновлювача батьківських прав.
49. Поняття і значення опіки та піклування над дітьми.
50. Порядок встановлення опіки та піклування над дітьми.
51. Права та обов'язки опікунів (піклувальників).
52. Припинення опіки (піклування) над дітьми.
53. Аліментні обов'язки фактичних вихователів і вихованців.
54. Аліментні обов'язки інших членів сім'ї та родичів.

6.6. Шкала відповідності оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. Навчально-методична карта дисципліни

для денної форми навчання

Разом 90: год., із них: лекції – 16 год., семінарські заняття – 10 год., практичні заняття – 16 год., модульний контроль – 6 год., самостійна робота – 37 год., семестровий контроль – 5 год.

Тиждень	I	II	III	IV	V	VI	VII
Модулі (бали)	Змістовий модуль I. (101 б)				Змістовий модуль II. (135 б)		
Лекції (бали)	<i>Л1(1бал) Л2(1бал)</i>	<i>Л3(1бал)</i>	<i>Л4(1бал)</i>	<i>Л5(1бал)</i>	<i>Л6(1бал)</i>	<i>Л7(1бал)</i>	<i>Л8 (1бал)</i>
Семінарські заняття (бали)		<i>С 1 1-11 балів</i>	<i>С 2 1-11 балів</i>	<i>С 3 1-11 балів</i>	<i>С4 1-11 балів</i>	<i>С 5 1-11б</i>	<i>С 6 1-11б</i>
Практичні заняття (бали)		<i>ПР 1 1-11 балів</i>	<i>ПР 2 1-11 балів</i>	<i>ПР3 1-11 балів</i>	<i>ПР4 1-11 балів ПР 5 1-11б</i>	<i>ПР 6 1-11б ПР 7 1-11 балів</i>	<i>ПР 8 1-11 балів</i>
Модульні КР	<i>25 балів</i>				<i>25 балів 25 балів</i>		
СР (бали)	<i>5 балів</i>				<i>5 балів</i>		
Підсумковий контроль (вид, бали)	<i>Проміжний контроль (100 балів)</i>						

для заочної форми навчання

Разом 90: год., із них: лекції – 4 год., семінарські заняття – 4 год., практичні заняття – 4 год., самостійна робота – 78 год.

Тиждень	I	II	III	IV	V	VI	VII
Модулі (назви, бали)	Змістовий модуль I.				Змістовий модуль II.		
Лекції (теми, бали)	<i>Л1(1бал)</i>				<i>Л2(1бал)</i>		
Семінарські заняття (теми, бали)		<i>С 1 1-11 балів</i>				<i>С 2 1-11 балів</i>	
Практичні заняття (бали)			<i>ПР 1 1-11 балів</i>			<i>ПР 1 1-11 балів</i>	
СР (бали)	<i>5 балів</i>				<i>5 балів</i>		
Підсумковий контроль (вид, бали)	<i>Проміжний контроль (100 балів)</i>						

8. Рекомендовані джерела

Нормативно-правові:

1. Конституція України від 28.06.1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 року // Офіційний Вісник України. – 2008. – № 93. – Ст. 3103.
3. Конвенція ООН про права дитини від 20.11.1989 року (дата набуття чинності для України – 27.09.1991 року).
4. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16.12.1966 року (дата набуття чинності для України – 23.03.1976 року) // Вісник Конституційного Суду України. – 2007. – № 11.
5. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 року № 2947-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 21–22. – Ст. 135.
5. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 року № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356.
6. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 року № 1618-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 40–42. – Ст. 492.
7. Господарський кодекс України від 16.01.2003 року № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18–22. – Ст. 144.
8. Житловий кодекс УРСР від 30.06.1983 року № 5464-X // Вісник Податкової служби України. – 2009. – № 11.
9. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 08.09.2005 року № 2866-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 52. – Ст. 561.
10. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 року № 2402-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 30. – Ст. 142.
11. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 року № 3425-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 39.
12. Про державну реєстрацію актів цивільного стану: Закон України від 01.07.2010 року № 2398-VI // Голос України від 27.07.2010 - № 137.
13. Про захист суспільної моралі: Закон України від 20.11.2003 року № 1296-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 14. – Ст. 192.
14. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні: Закон України від 11.12.2003 року № 1382 // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 15. – Ст. 232.
15. Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: Закон України від 13.01.2005 року № 2342-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 6. – Ст. 147.
16. Про основи соціального захисту бездомних громадян і безпритульних дітей: Закон України від 02.06.2005 року № 2623-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 26. – Ст. 354.
17. Про попередження насильства в сім'ї: Закон України від 15.11.2001 року № 2789-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 10. – Ст. 70.
18. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006 року № 3480-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 31. – Ст. 268.
19. Про виконавче провадження: Закон України від 21.04.1994 року № 606-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 24. – Ст. 207.
20. Про затвердження Порядку здійснення добровільного медичного обстеження наречених: Постанова Кабінету Міністрів України від 16.11.2002 року № 1740 // Офіційний Вісник України. – 2002. – № 47. – Ст. 2128,28
21. Про затвердження Порядку розгляду заяв про зміну імені (прізвища, власне імені, по батькові) фізичної особи: Постанова Кабінету Міністрів України від 11.07.2007 року № 915 // Офіційний Вісник України. – 2007. – № 52. – Ст. 2115.

22. Про затвердження Положення про дитячий будинок сімейного типу: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.04.2002 року № 564 // Офіційний Вісник України. – 2002. – № 18. – Ст. 925.
23. Про затвердження Положення про прийомну сім'ю: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.04.2002 року № 565 // Офіційний Вісник України. – 2002. – № 18. – Ст. 926.
24. Про затвердження Порядку провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини: Постанова Кабінету Міністрів України від 24.09.2008 року № 866 // Офіційний Вісник України. – 2008. – № 76. – Ст. 2561.
25. Про затвердження Типового положення про комісію з питань захисту прав дитини: Постанова Кабінету Міністрів України від 24.09.2008 року № 866 // Офіційний Вісник України. – 2008. – № 76. – Ст. 2561.
26. Про затвердження Порядку провадження діяльності з усиновлення та здійснення нагляду за дотриманням прав усиновлених: Постанова Кабінету Міністрів України від 08.10.2008 року № // Офіційний Вісник України. – 2008. – № 79. – Ст. 2660.
27. Про затвердження Положення про Державний департамент з усиновлення та захисту прав дитини: Постанова Кабінету Міністрів України від 25.03.2006 року № 367 // Офіційний Вісник України. – 2006. – № 13. – Ст. 873.
28. Про затвердження Порядку ведення Державного реєстру актів цивільного стану громадян: Постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2007 року № 1064 // Офіційний Вісник України. – 2007. – № 65. – Ст. 2516.
29. Про затвердження Переліку захворювань, за наявності яких особа не може бути усиновлювачем: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 20.08.2008 року № 479 // Офіційний Вісник України. – 2008. – № 82. – Ст. 2784.
30. Про затвердження Переліку захворювань, які дають право на усиновлення хворих дітей без дотримання строків перебування на обліку в Державному департаменті з усиновлення та захисту прав дитини при Міністерстві України у справах сім'ї, молоді та спорту: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 02.09.2008 року № 510 // Офіційний Вісник України. – 2008. – № 91. – Ст. 3036.
31. Про затвердження Порядку вибуття дітей із закладів для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, й соціального захисту дітей, до сімейних форм виховання: Наказ Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту, Міністерства освіти і науки України, Міністерства охорони здоров'я України від 02.02.2007 року № 302/80/49 // Офіційний Вісник України. – 2007. – № 17. – Ст. 685.
32. Про затвердження Типового положення про будинок дитини: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 18.05.1998 року № 123 // Офіційний Вісник України. – 1998. – № 23.
33. Про затвердження Положення про дитячі будинки і загальноосвітні школи-інтернати для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування: Наказ Міністерства освіти і науки України від 21.09.2004 року № 747/460 // Офіційний Вісник України. – 2004. – № 41. – Ст. 2740.
34. Про затвердження Положення про порядок та умови прийому документів від іноземців, які бажають усиновити дитину: Наказ Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту від 05.02.2007 року № 313 (у редакції наказу від 12.11.2007 року № 4041) // Офіційний Вісник України. – 2007. – № 13. – Ст. 484.
35. Про затвердження Положення про порядок зміни, доповнення, поновлення, анулювання актових записів цивільного стану: Наказ Міністерства юстиції України від 26.09.2002 року № 86/5 (у редакції наказу від 10.12.2007 року № 1227/5) // Офіційний Вісник України. – 2007. – № 95. – Ст. 3475.29
36. Про затвердження Правил реєстрації актів цивільного стану в Україні: Наказ Міністерства юстиції України від 18.10.2000 року № 52/5 (у редакції наказу від 22.11.2007 року № 1154/5) // Офіційний Вісник України. – 2007. – № 90. – Ст. 3320.
37. Про затвердження Положення про порядок учинення нотаріальних дій в дипломатичних представництвах та консульських установах України: Наказ Міністерства

- юстиції України та Міністерства закордонних справ України від 27.12.2004 року № 142/5/310 // Офіційний Вісник України. – 2004. – № 52. – Ст. 3492.
38. Про затвердження Інструкції про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: Наказ Міністерства юстиції України від 03.03.2004 року № 20/5 // Офіційний Вісник України. – 2004. – № 10. – Ст. 639.
39. Про затвердження Переліку видів доходів, які враховуються при визначенні розміру аліментів на одного з подружжя, дітей, батьків, інших осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.02.1993 року № 146 // Право України. – 1994. – № 7–8.
40. Про затвердження Порядку стягнення аліментів на дитину (дітей) у разі виїзду одного з батьків для постійного проживання в іноземній державі, з якою не укладено договір про подання правової допомоги: Постанова Кабінету Міністрів України від 19.08.2002 року № 1203 // Офіційний Вісник України. – 2002. – № 34.
41. Про затвердження Правил опіки та піклування: Наказ Державного комітету України у справах сім'ї та молоді, Міністерства освіти України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства праці та соціальної політики України від 26.05.1999 року № 34/166/131/88 // Офіційний Вісник України. – 1999. – № 26.
42. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями Служби безпеки України, Державного комітету нафтової, газової та нафтопереробної промисловості України, Міністерства фінансів України щодо офіційного тлумачення положень пункту 6 статті 12 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», частин четвертої і п'ятої статті Закону України «Про міліцію» та частини шостої статті 22 Закону України «Про пожежну безпеку» (справа про офіційне тлумачення терміна «член сім'ї») № 5-рп/99 від 03.06.1999 року // Офіційний Вісник України. – 1999. – № 24.
43. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення окремих положень частини 1 статті 4 Цивільного процесуального кодексу України (справа про охоронюваний законом інтерес) № 18-рп/2004 від 01.12.2004 року // Офіційний Вісник України. – 2004. – № 50. – Ст. 3288.
44. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремого положення частини другої статті 211 Сімейного кодексу України (справа про різницю у віці між усиновлювачем та дитиною) № 3-рп/2009 від 03.02.2009 року // Офіційний Вісник України. – 2009. – № 11. – Ст. 341.
45. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 15.05.2006 року «Про застосування судами окремих норм Сімейного кодексу України при розгляді справ щодо батьківства, материнства та стягнення аліментів» // Вісник Верховного Суду України. – 2006. – № 7.
46. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 30.03.2007 року «Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про усиновлення і про позбавлення та поновлення батьківських прав» // Вісник Верховного Суду України. – 2007. – № 5.
47. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 21.12.2007 року «Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про право на шлюб, розірвання шлюбу, визнання його недійсним та поділ спільного майна подружжя» // Вісник Верховного Суду України. – 2008. – № 1.
48. Лист Міністерства юстиції України від 25.07.2006 року № 19-50-556 «Щодо отримання згоди органів опіки та піклування»
49. Лист Міністерства освіти і науки України від 07.07.2003 року № 1/9-335 «Щодо ведення справ з питань усиновлення дітей»
50. Застосування судами сімейного законодавства України // Вісник Верховного Суду України. – 2003. – № 1.

Базові:

51. Апопій І.В. Сімейне право України: навчальний посібник: 2-гу видання перероблене та доповнене. – Київ : Центр учбової літератури, 2011. – 360 с.
52. Дякович М. М. Сімейне право : навчальний посібник / М. М. Дякович. – Київ : Правова єдність, 2009. – 512 с.
53. Лепех С. М. Сімейне право України : навчальний посібник / С. М. Лепех. – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010. – 318 с.
54. Науково-практичний коментар Сімейного кодексу України. / За ред. Ю.С. Червоного. - К.: Істина, 2003. - 464 с.
55. Нечаева А.М. Семейное право. Курс лекций. - М.: Юристъ, 1998. - 336 с.
56. Ромовська З. В. Українське сімейне право : підручник [для студ. вищ. навч. закл.] / З. В. Ромовська. – К. : Правова єдність, 2009. – 500 с.
57. Сімейне право України (у схемах): Навч. посібник. - К.: Атіка, 2005. - 160 с.
58. Сімейне право України: Підручник / За заг. Ред. В.П. Мироненко. – К.: Правова єдність, 2008. - 477с.
59. Сімейне право України: Підручник / Л.М. Баранова, В.І. Борисова, І.В. Жилінкова та ін.; За заг. ред. В.І. Борисової та І.В. Жилінкової. - К.: Юрінком Інтер, 2004. - 264 с.
60. Сімейне право України: Підручник/ За ред. Гопанчука В,С. - К.: Істина, 2002. - 304 с.
61. Сімейне право України: Підручник/ За ред. Ю.С. Червоного. - К.: Істина, 2004. - 400 с.
62. Сімейний кодекс України. Науково-практичний коментар / За заг. ред. Фурси С.Я. – К.:ВидавецьФурса С.Я.:КНТ, 2008. – 1248 с.
63. Сімейний кодекс України. Науково-практичний коментар / За ред. І.В. Жилінкової. – Х.: Ксилон, 2008. – 855 с.

9. Додаткові ресурси

1. Режим доступу: www.zakon1.rada.gov.ua – Офіційний веб-портал Верховної Ради України. Законодавство України.
2. Режим доступу: www.pravo.ua.com.ua – журнал «Право України».
3. Режим доступу: www.liga.net - "Ліга", система. інформаційно-правового забезпечення.